

SEMAK Alina Vladimirovna – Teacher of the Department of Language and Humanities Donetsk National Medical University.

Circle of scientific interests: professional growth of the future teacher.

Стаття надійшла до редакції 19. 11.2020 р.

УДК 378.147:331.45-051]:378.016:1
DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-190-29-33

ЛЕВЧЕНКО Інна Миколаївна –
доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та методики професійної підготовки
Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету
імені Григорія Сковороди
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9652-8755>
e-mail: inna.lewchenko2000@ukr.net

ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЛОСОФІЇ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ (ОХОРОНА ПРАЦІ)

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Актуальність теми зумовлена стрімким інформаційним і технологічним прогресом. На сьогоднішній день все більше і більше з'являється різних методик і технологій навчання і виховання за допомогою інформаційно-комунікаційних. Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. В останні роки комп'ютерна техніка й інші засоби інформаційних технологій стали все частіше використовуватися.

Входження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у різні сфери діяльності людини не оминає й галузь освіти. У зв'язку з цим особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного педагога на усвідомлення принципово нових вимог до його діяльності, готовність використовувати ІКТ як допоміжний навчальний ресурс.

Система освіти України перебуває в стані трансформації. Вона зазнає суттєвих змін у результаті таких світових процесів, як: поява нових інформаційно-комунікаційних технологій, розширення меж спілкування, відкриття нових можливостей комунікації, значне зростання обсягу інформації. Так, однією з найнеобхідніших умов на сучасному етапі є використання різноманітних засобів сучасних інформаційно-комунікативних технологій у процесі навчання. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, пов'язаними із внесенням коректив у зміст технологій

навчання, які повинні бути адекватними сучасним технічним можливостям і сприяти гармонійному входженню студентів в інформаційне суспільство. Комп'ютерні технології покликані стати невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, значно підвищувати його ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальній діяльності присвячені роботи багатьох сучасних дослідників. Ґрунтовний аналіз інформаційних технологій у навчальному процесі здійснили П. М. Бісіркін, М. Ю. Кадемія, І. В. Піголенко та ін. Досліджувані проблеми у лінгвістиці розглянула І. І. Зубова. Роль і місце інтернет-технологій у процесі формування ціннісних орієнтацій студентства у своїх працях досліджували І. В. Піголенко, Л. А. Подопригорова та ін. Практично всі дослідники приходять до єдиного висновку про високу ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі.

Метою статті є розкриття теоретичних та практичних аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях філософії у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців з охорони праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нові інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це сукупність методології та технології навчання, в основу якої покладено використання комп'ютерних навчальних програм, електронних посібників і підручників, що забезпечують інтерактивний програмно-методичний

супровід навчального процесу і є однією з форм реалізації мети та змісту сучасної парадигми гуманізованої освіти.

За визначенням дослідника М. Кадемія, інформаційні технології в освіті – це технології навчання, виховання, наукових досліджень і управління, засновані на використанні обчислювальної та інформаційної техніки і спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення [3, с. 78].

Розвиток та інтеграція Інтернет-технологій як засобу ІКТ в навчальний процес оновлює умови організації навчання студентів та педагогічної праці викладачів, сприяючи розширенню можливостей у досягненні навчальних цілей, відповідно до Державних програм і стандартів, якими регламентується застосування засобів Інформаційно-комунікаційних технологій навчання [1]. Законами України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про освіту», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті та іншими офіційними документами передбачається забезпечення ефективного впровадження й використання ІКТ на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання.

Вивчення філософії є обов'язковим елементом сучасної моделі вищої освіти. Філософія допомагає студенту будь-якої спеціальності побачити її місце в структурі наукового знання, засвоїти загальні норми і ідеали наукового методу, зрозуміти місце науки в сучасному суспільстві. Крім того, хороший фахівець повинен також вміти керуватися у своїй професійній поведінці загальногромадянськими цінностями, бути здатним до раціонального обговорення виникаючих проблем. Всі ці завдання припускають певне знання філософії.

Важливе питання у дослідженні «Філософія освіти або чи потрібна освіті філософія?» піднімає філософ О. Руденко. Акцентуючи увагу на тому, що найважливіше завдання вищої школи – це підготовка висококваліфікованих фахівців, науковець намагався розв'язати окремі аспекти професійної освіти [7, с. 42]. Але висококваліфікований фахівець має ще на початковому етапі навчання остаточно упевнитися у своїй спеціалізації та загальній структурі наукового знання, надавати особливого значення науковій сфері, яка, безумовно, є структурною одиницею нашого соціуму.

Крім того, гарний фахівець має зрозуміти, що без всебічного розвитку, який

людина отримує протягом усього життя висококваліфікований спеціаліст не зможе досягти успіху у професійній діяльності. Важливим моментом у професійній діяльності кожної людини слід вважати сприйняття та керування загальногромадянськими цінностями, які були прийняті у соціумі та бути здатним до того, що називається раціональним дискурсом. У досягненні зазначених пріоритетів, в професійному зростанні майбутніх фахівців професійної освіти, не можна обійтися без філософських принципів та філософії загалом [7, с. 43].

Крім того, ефективність та успішність діяльності у трудовому колективі залежить, перш за все, від налагоджених взаємодій фахівців та керівництва. У цьому процесі варто надати перевагу професійній етиці, яка допоможе регулювати службові стосунки з позиції збереження людяності та налаштованості на якісний кінцевий продукт державно-управлінської діяльності [9, с. 102]. Професійна етика майбутнього фахівця розглядається у контексті філософського пізнання та є невід'ємною частиною філософії, як науки.

З вищезазначеного варто підкреслити, що філософська підготовка студентів є однією з важливих складових навчального процесу, а запровадження інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні філософії, змінює саму суть навчального процесу, занурюючи його в спілкування, де ролі викладача й студента врівноважені: обидва працюють для того, щоб навчатися, ділитися своїми знаннями, досягненнями свого життєвого досвіду.

Доступ до нових інформаційних матеріалів, є потужним джерелом доповнення теоретичної та інтелектуальної складової навчального процесу при вивченні філософії та суспільних дисциплін у Переяслав-Хмельницькому ДПУ ім. Григорія Сковороди. Основне завдання вивчення філософії – підготувати студентів до життя, навчити їх правильно діяти у реальних життєвих ситуаціях, виховувати обізнаних, розумних, людяних і активних громадян правової держави.

Лекційна форма навчання студентів являється основою підготовки майбутнього фахівця. Ця форма навчання на сучасному етапі може доповнюватися дидактичними засобами навчання у вигляді інформаційно-комунікаційних технологій та утворювати різновид – мультимедійні лекції (МЛ), що читаються в спеціально обладнаній мультимедійній навчальній аудиторії.

Дослідник І. Петрицин зауважує на тому, що мультимедійні технології не замінюють лекцію, вони мають змінювати ступінь сприйняття й активності співпраці лектора та його аудиторії, тобто певною мірою змінюють методичну побудову лекції.

Мультимедійна лекція стає більше гнучкою та дидактично ефективною тому, що мультимедійні технології надають можливість: мотивувати та стимулювати навчальний процес; підвищувати рівень наочних засобів навчання; здійснювати ефект повторюваності при вивченні більш складного матеріалу (персоналізації, періодизації, таблиці тощо); підвищувати ефективність та конструктивність матеріалу за рахунок продуктивності праці (не треба писати крейдою на дошці); здійснювати повторення більш складного матеріалу (огляд, коротке відтворення); створювати комфортні умови викладачу під час проведення лекційних та практичних занять [8, с. 67].

Викладачі вищої школи зобов'язані вивчати та удосконалювати інноваційні моделі навчального процесу. Цей вид діяльності дасть можливість та вміння користуватися засобами новітніх інформаційних технологій. Під час проведення лекції чи практичного заняття важливо розуміти, що комп'ютер має можливість полегшити роботу викладачу, оскільки перекладається частина роботи на ПК. У цьому випадку процес навчання стає більш цікавим, різноманітним та інтенсивним.

Інформаційно-комунікаційні технології при вивченні філософії сприяють більш швидкому процесу вивчення запропонованого матеріалу, який полягає в економії часу, як викладача, так і студента. На заняттях не доводиться повторювати текст кілька разів, студентам не доводиться чекати, поки викладач повторить саме потрібний йому фрагмент.

Досвід упровадження інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях з філософії в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців із охорони праці дає позитивні результати. З метою підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів ІКТ активно впроваджуються в навчально-виховний процес як на лекційних, так і на семінарських заняттях. Так, під час проведення лекцій дієвим є використання мультимедійного супроводження, що дозволяє не тільки унаочнити процес навчання, а й викласти максимальну

кількість інформації за обмежений час.

Мультимедійні засоби навчання – це система сучасних технічних засобів, що дозволяють працювати з текстовою інформацією, графічним зображенням, звуком, анімаційною комп'ютерною графікою в єдиному комплексі, що найбільш швидко розвивається, особливо в галузі освіти [5, с. 13]. Наприклад, при вивченні теми «Філософія в Україні XIX–XX століть у контексті світової філософської думки» використовується презентація слайдів (з анімацією), розроблених викладачем, послідовна демонстрація яких дозволяє акцентувати увагу на особливостях української духовності на межі XIX–XX ст., філософії українського романтизму. Завдяки розробленим слайдам, студенти знайомляться з філософськими поглядами відомих українських письменників, учених та діячів, а саме: М. Драгоманова, І. Франка, Л. Українки, В. Вернадського, М. Костомарова, Т. Шевченка та ін. Кожний фрагмент слайда з'являється поетапно, окремі положення спочатку трактуються викладачем і фіксуються у конспектах, стосовно інших – студенти висловлюють своє розуміння, своє бачення, після чого їх тлумачення узагальнюються і за необхідності уточнюються викладачем.

Розглядаючи всі переваги та особливості інформаційно-комунікаційних технологій, варто зауважити на тому, що застосування мультимедійного програмування ефективно позначається на самостійному навчанні студентів. Саме самостійна робота дозволяє майбутнім фахівцям професійної освіти (Охорони праці) активно сприймати та засвоювати необхідні знання, вміння і навички.

Викладач має спонукати до самостійної побудови, дидактичного спрямування та розв'язання навчальної проблеми. Саме ці види практичної роботи сприяють активній розумовій діяльності студентів. Саме вони мають можливість оптимізувати процес самостійної роботи з мультимедійною програмою відповідно до індивідуальних розумових, психолого-фізіологічних можливостей та інтересів; перевіряти правильність відповідей, використовувати в процесі сприймання та засвоєння знань необхідну зорово-слухову та текстову інформацію, доведену і розкрити самими студентами.

Ефективними засобами формування інформаційно-пошукових та дослідницьких умінь студентів слід вважати пошукові системи Інтернет-мережі. Залучені в освіту інформаційні технології прискорюють в ній

суспільні трансформації, формуючи як життєвий світ особистості, так і соціокультурні практики. Використання в освітньому процесі Інтернету, як однієї з головних інформаційних технологій, приводить до динаміки освітніх парадигм. Це знаходить вираз у зміні способу передачі інформації під час процесу навчання з репродуктивного на творчо-комунікативний [4, с. 93].

Інноваційним та цікавим процесом, завдяки використанню ІКТ, має стати самостійна підготовка студентів до практичних та семінарських занять з філософії. Адже вивчення філософських творів з історії філософії в системі філософії складає основний зміст самостійної роботи на заняттях. На семінарських заняттях виступи студентів з певного питання супроводжуються відеофрагментами, демонстрацією самостійно розроблених слайдів тощо.

Наприклад, готуючись до семінарського заняття з теми «Філософія Античності» або «Філософія Нового часу» студенти знайомляться з роздумами філософів, готують комп'ютерну презентацію. Опрацьовуючи завдання до семінарів, вони звертаються до інтернет-сайтів, електронних підручників тощо. Це створює сприятливі умови для самореалізації особистості, надає можливість кожному залежно від рівня підготовки, розумових здібностей обирати послідовність, обсяг і темп опанування матеріалу, здійснювати самоконтроль.

З вище зазначеного, слід зауважити, що одним із засобів реалізації успішного викладання та навчання філософії є активне застосування комп'ютерних технологій. Саме тому перед фахівцями, зокрема, викладачами філософії, виникла необхідність удосконалення методики викладання, застосовуючи сучасні мультимедійні технології [6, с. 27].

Досліджуючи інформаційні технології в лінгвістиці А. Зубов та І. Зубов говорять про те, що немає нічого дивного в тім, що не всі викладачі виявилися готовими до широкого впровадження комп'ютерів. Вони акцентують увагу на тому, що кожен викладач має зрозуміти наступне: використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі є важливим засобом для навчання студентів, підсилювачем можливостей навчальної діяльності. Те, що викладач бажає одержати в результаті використання машини, у неї необхідно запрограмувати [2, с. 89].

Але ми можемо констатувати, що комп'ютер бере на себе левову частину

рутинної роботи викладача, вивільняючи йому час для творчої діяльності, що на сучасному рівні розвитку техніки не може бути віддана комп'ютеру.

Використання інформаційних технологій відкриває широкі можливості для науково-дослідної роботи студентів. Захист творчих робіт та рефератів відбувається з обов'язковою презентацією провідних ідей роботи та результатів досліджень з відповідної теми наукової роботи. Фактичний матеріал студентів професійної підготовки, які вони оприлюднюють на практичних та лабораторних заняттях з філософії, є цікавим, новим, уточнюючим, а інколи суперечливим, дискусійним та інтригуючим, що слід вважати позитивним моментом у педагогічній діяльності викладача. За словами студентів, більшість матеріалу вони черпають з Інтернет-ресурсів, які відкривають широкі можливості для ініціативних та старанних майбутніх фахівців професійної освіти.

Важливо зазначити, що використання інформаційно-комунікаційних технологій в роботі педагога дає можливість:

- самовдосконалювати педагогічну майстерність, підвищувати професійний рівень;
- отримувати необхідні професійні знання, вміння та якості, необхідні сучасній людині;
- користуватися найсучаснішою інформацією по темі, оновлювати навчальний та дидактичний матеріал;
- спілкуватися з колегами на різних конференціях, симпозіумах тощо;
- знайомити зі своїми дослідженнями, шляхом публікацій своїх матеріалів;
- брати участь в обговоренні опублікованих матеріалів;
- обмінюватися досвідом з колегами з інших регіонів і країн.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. У процесі дослідження було з'ясовано, що інформаційно-комунікаційні технології навчання дозволяють створити принципово нову інформаційну освітню сферу. Надаючи широкі можливості для навчальної діяльності, ІКТ значно впливають на перерозподіл ролей між викладачем та студентом, підвищує мотивацію до отримання професійних знань та вмінь, розвиває усвідомлення необхідності до самостійної роботи, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу, сприяє модернізації

традиційної системи навчання. Все це дає можливість покращити якість навчання.

Завдяки використанню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема на заняттях з філософії, викладач має можливість використовувати всі необхідні засоби для ефективного засвоєння та сприйняття досліджуваної проблематики. Лекції стають більш насичені фактологічним матеріалом, а студенти більше слухають, а не пишуть під диктовку, що позитивно сприймається слухачами.

Сучасні мультимедійні технології, відкриваючи студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи з філософії, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення нових професійних навиків, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання, що, безумовно, позитивно відображається на спільній діяльності викладача та студента в процесі вивчення філософії.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бісіркін П. М. Використання засобів ІКТН у навчальному процесі закладів професійно-технічної освіти / Бісіркін П. М. // Інформаційні технології і засоби навчання. Київ, ІТЗН НАПН України. 2008. №4(8). [Електронний ресурс]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/298>
2. Зубов А. В., Зубова І. І. Информационные технологии в лингвистике / А. В. Зубов, И. И. Зубова. М.: Академия. 2004. 208 с.
3. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: Навчальний посібник / за ред. М. Ю. Кадемія, І.Ю. Шахіна. Вінниця, ТОВ «Планер». 2011. 220 с.
4. Колесова О. А. Освітні стратегії сучасності: наука і техніка в педагогічному мисленні інформаційного суспільства / Колесова О. А. // Наукове пізнання: методологія та технологія. 2010. № 1(25). С. 91–96.
5. Піголенко І. В. Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства (на прикладі НТУУ «КПІ»); автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.10 «Філософія освіти» / І. В. Піголенко/ Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2007. 20 с.
6. Подопрігорова Л. А. Использование Интернета в обучении иностранным языкам / Подопрігорова Л. А. // Иностранные языки в школе, 2003. № 5. С. 25–31.
7. Руденко О. Філософія освіти або чи потрібна освіті філософія? / Руденко О. // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Філософія, 1(119). 2015. С. 41–44.
8. Семенова Н.Г. Створення й практична

реалізація мультимедійних курсів лекцій: Навчальний посібник / Н. Г. Семенова. Оренбург, 2004. 128 с.

9. Філософія: Навчальний посібник / за ред. Радіонової Л. О. Харків: ХНАМГ, 2006. 142 с.

REFERENCES

1. Bisirkin, P. M. (2008). *Vykorystannia zasobiv IKTN u navchalnomu protsesi zakladiv profesiino-tekhnichnoi osvity*. [The use of ICTN in the educational process of vocational education institutions]. Kyiv.
2. Zubov, A. V., Zubova, I. I. (2004). *Informatsionnye tehnologii v lingvistike*. [Information technology in linguistics].
3. Kademiiia, M. Yu. (2011). *Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii v navchalnomu protsesi*. [Information and communication technologies in the educational process: Textbook]. Vinnytsia.
4. Kolesova, O. A. (2010). *Osvitni stratehii suchasnosti: nauka i tekhnika v pedahohichnomu myslenni informatsiinoho suspilstva*. [Освітні стратегії сучасності: наука і техніка в педагогічному мисленні інформаційного суспільства].
5. Pyholenko, I. V. (2007). *Internet-tekhnologii yak zasib formuvannia tsinnisnykh oriientsatsii studentstva na shliakhu do informatsiinoho suspilstva (na prykladi NTUU «KPI»)*. [Internet technologies as a means of forming students' value orientations on the way to the information society (on the example of NTUU «KPI»)].
6. Podoprigrorova, L. A. (2003). *Ispolzovanie Interneta v obuchenii inostrannym yazikam*. [Using the Internet in Teaching Foreign Languages]. Kyiv.
7. Rudenko, O. (2015). *Filosofiiia osvity abo chy potribna osvity filosofiiia?* [Philosophy of education or whether education needs philosophy?]. Kyiv.
8. Semenova, N. H. (2004). *Stvorennia y praktychna realizatsiia multymedinykh kursiv lektsii*. [Creation and practical implementation of multimedia lecture courses]. Orenburh.
9. (2006). *Filosofiiia: Navchalnyi posibnyk*. [Philosophy: Textbook]. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛЕВЧЕНКО Інна Миколаївна – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри теорії та методики професійної підготовки Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди.

Наукові інтереси: професійна освіта, історія науки і техніки, філософія освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LEVCHENKO Inna Mykolayivna – Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Theory and Methods of Vocational Training Pereiaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University. Hryhorii Skovoroda.

Circle of scientific interests: professional education, history of science and technology, philosophy of education.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2020 р.